

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

ENERGEETIKAKOMISJON

KOOSOLEKU PROTOKOLL nr 3/2024 (80)

Algus kell 14.00, lõpp kell 16.30

5. juuni 2024

Juhatas: Arvi Hamburg

Energeetikakomisjoni laiendatud istung. Elektriteemaline ümarlaud „Tarbijale jõukohane elektri hind ja ootuspärane varustuskindlus“.

Ümarlauast võtsid osa komisjoni liikmed: Andres Annuk, Arvi Hamburg, Marti Jeltsov, Tiit Kallaste, Ando Leppiman, Henri Ormus, Ülo Rudi, Andres Siirde

Külalised: Andres Kollist (Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu), Jakob Kübarsepp (Eesti Teaduste Akadeemia/Tallinna Tehnikaülikool), Pilleriin Laanemets (Eesti Plastitööstuse Liit), Siiri Lahe (Estonian Cell), Kersti Rannamäe (Eesti Turbaliit), Andres Salusaar (Eesti Ehitusettevõtjate Liit), Meelis Telliskivi (Autode Müügi- ja Teenindusettevõtete Eesti Liit; AMTEL), Marko Udras (Kaubandus-Tööstuskoda), Lenno Uusküla (Luminor), Enn Veskimägi (Eesti Mööblitootjate Liit; EMTL), Dmitri Vinnikov (Eesti Teaduste Akadeemia/Tallinna Tehnikaülikool), Heido Vitsur (LHV)

Peale energeetikakomisjoni liikmete osalesid ümarlaual ettevõtjate haruliitude, ettevõtjate-elektritarbijate, LHV ja Luminor panga, teaduste akadeemia komisjonide ning akadeemiaga assotsieerunud asutuste ja seltside esindajad.

Ümarlaua kokkukutsumise tingis vajadus ühiselt arutleda elektri hinnakujunduse ja varustuskindluse üle. Ettevõtjate ja kodanikuühenduste mure on elektri täishind ja varustuskindluse tase sisendina toodete/teenuste konkurentsivõime mõjutajana ning eraisiku toimetuleku eeldusena. Sissejuhatusega teemasse esines energeetikakomisjoni esimees Arvi Hamburg (vt Lisa 1 – „Tarbija ootused. Tootja ambitsioonid. Otsustajate arvamused”).

Seejärel said oma seisukohtade avaldamiseks sõna kõik ümarlaual osalejad.

Ümarlaual osalejate seisukohad

Meie eesmärk on kodumaisest ressursist toodetud elektri nõutava varustuskindluse, taskukohase hinna ja ühiskonnale vastuvõetava keskkonnamõju tasakaal, mis tootmisprotsessi sisendina tagaks toote või teenuse konkurentsivõime ja kodutarbija toimetuleku.

Elektriturg on minetanud oma põhifunktsiooni ega taga elektrisüsteemi uusi investeeringuid. Ilmastikust sõltuva, kütusevabadel energiaallikatel (tuul ja päike) põhineva elektritootmise kiire lisandumine eeldab elektrivõrgu tugevdamist ja tema konfiguratsiooni muutmist, täiendavate süsteemiteenuste olemasolu, tarbimise/tootmise (nn prosumerite) juhtimissüsteeme ja eri liiki salvestusvõimsuste rajamist. Tuule- ja päikeseenergia toodetud kõikuva hinna ja amplituudiga elekter tuleb muuta tarbimiskõlblikuks, suurendades elektri koguhinnas võrguteenuse maksumust.

Ettepanekud elektrisüsteemi kestlikkuse tagamiseks

1. Elektrisüsteemi kõigi funktsioonide tasakaalustatud koosmõju tagab ühiskonna ja majanduse kestliku toimepidevuse. Selle arendamisel tuleb käsitleda elektrisüsteemi ühtse tervikuna, lähtudes sotsiaalsete, majanduslike ja regionaalsete mõjude analüüsist. Selleks peab koostama elektrisüsteemi tervikanalüüsi ja mudeldama erinevaid stsenaariume.

Selgitus: Energiamaajanduse arengukava (ENMAK) aastani 2035 koostamise raames läbiviidavad uuringud peavad andma ka laiade mõjude, riskide ja maksumuse hinnangu ning kavandatud muutuste eelduste sensitiivsusanalüüsi.

2. Elektritootmise mahu suurendamisel ja struktuuri mitmekesistamisel peab lähtuma tehnoloogianeutraalsusest ja käsitlema kõiki elektritootjaid, -arendajaid ja investoreid võrdselt.

Selgitus: Laiapõhjalise arutelu ja tehnoloogianeutraalsusest lähtuva analüüsi tulemusena tuleb kooskõlastada keskkonna, elektrivõrgu, majanduse ja ühiskonna vaatest põhjendatud eesmärgid ja kriteeriumid.

3. Investeerimisriskide maandamise strateegia peab olema regioonipõhine. Riskide maandamisel peavad kõik turuosalised osalema võrdsel alustel.

Selgitus: Eesmärk on varustuskindluse tagamine kodumaise tootmisega, süsteemiteenuste hankimisel arvestame ka regionaalse turu võimalustega. Sihiks on maksimaalne lisandväärtus ja subsideeritud elektrienergia eesmärgipõhisus.

4. Tuuleparkide vähempakkumisi tuleb teostada järjestikuste voorudena, suurendades konkurentsi kõigi võimalike investorite kaasamisega. Vähempakkumiste ettevalmistamisel tuleb lähtuda uusimate tehnoloogiate turukõlblikkuse, ehitusturu ja „raha hinna“ olukorrast.

Selgitus: Kaaluda võimalust kasvatada igal aastal nt 500 GWh tootmist, eelistades maatuuleparkides toodetud elektri vähempakkumisi. Selline järjepidev võimsuste kasvatamine aitab süstemaatiliselt analüüsida turu olukorda, maandada riske ja kokkuvõttes efektiivsemalt juhtida energeetika tasakaalustatud arengut.

5. Dotatsioonide aluseks on sisemaine tunnipõhine (edaspidi 15 min) elektri tootmise/tarbimise bilanss. Eesti elektritarbija ei pea kõrgendatud võrgutasu ja süsteemiteenuste hinnaga võimaldama turul odava elektri müüki regiooni teistele riikidele.

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

ENERGEETIKAKOMISJON

Selgitus: Kodumaist tarbimist ületavale osale toetuste maksmine peab olema välistatud, kuna see tähendaks üldjuhul madalat turuhinda ja naaberriikide klientide toetamist Eesti elektritarbijate arvelt.

6. Tuuleelektri vähempakkumiste tulemusel sõlmitud pikaajaliste kahepoolsete elektrimüügilepingute (CFD, Contract For Differences) kestus ja fikseeritud elektri hind peab olema kulupõhine. Pikaajaline, tervikahela kogukuludest tulenev koormus ühiskonnale peab olema analüüsipõhine.

Selgitus: Vähempakkumise metoodika ja lepingud peavad võimaldama korrekture nii lepingu kestuse kui elektri ostuhinnas vastavalt elektriturule muutustele ning tarbijate konkurentsivõimele. Tarbijad hindavad lepingute sõlmimisel tarnekindlust hinnataset, keskkonna jalajälge ja lepingute pikkust.

7. Tarbija vaates on oluline elektri koguhind (lisaks elektri hinnale veel võrguteenuse- ja taastuenergia tasu, süsteemiteenuste maksumus ning maksud), mis perspektiivse sihina ei tohiks ületada regiooni teiste riikide hinnataset.

Selgitus: Suuremahuliste, kõrget lisandväärtust loovate ja eksportivate tarbijate jaoks on põhjendatud konkurentsi võimendavate meetmete rakendamine, sh maksuerisused ja taastuenergia tasust vabastamine.

8. Elektriturul osalised peavad pakkuma sama kvaliteeditasemega elektrit. Turul tarbimiskõlbliku kvaliteediga elektri tagamiseks peavad ilmastikust sõltuvad tuule ja päikese baasil elektritootjad lisama pakkumishinda vajalike süsteemiteenuste maksumuse, sh energia salvestamise kulu.

Selgitus: Nii elektriturul kui energiasüsteemi kestlikuks toimimiseks on vajalik pakkumiste kindlus ja õiglane hinnatase. Üheks võimaluseks on pakkumine reaalse kulupõhiste hindadega, näiteks salvestusega kombineerides.

9. Õiguslik regulatsioon peab looma eelduse lokaalsete tootjate/tarbijate (producer/consumer) ühistute tekkeks, mis osaleksid elektriturul elektrisüsteemi bilansi tagamisel.

Selgitus: Tarbimiskaja maht Eesti elektrisüsteemis on ca 150 MW, so 10% talvisest tarbimisvõimsusest.

10. Elektri võrguteenuse hind tuleb kujundada vastavalt tarkvõrgu arendamiseks vajalikele investeeringutele.

Selgitus: Ilmastikust sõltuva ja lokaalse toomise lisandumine põhjustab mitmesuunalised võimsusvood ja võrgu juhtimise informatsiooni edastamismahu kordades suurenemise.

Koosoleku juhataja

Arvi Hamburg

Koosoleku protokollija

Siiri Jakobson